

A KÖZOKTATÁSI REFORM VISSZHANGJAI A PEDAGÓGUSTÁRSADALOMBAN

ECHOES OF THE EDUCATIONAL REFORM AMONG THE EDUCATORS

Péter Lilla (2012): Reform és visszhangok. A közoktatási reform fogadtatása romániai magyar pedagógusok körében könyv recenziója

Stark Gabriella

A romániai közoktatást az állandó változások színterének tekinthetjük. Szinte minden tanév valamilyen újdonságot hoz, a 2012/2013-as tanév nagy újítása például az iskola-előkészítő osztályok gyors bevezetése volt. A pedagógusok csak kapkodják a fejüket: folyamatosan változnak a kerettantervek és tantárgyi programok; megszűnik a szakoktatás, majd újra visszakerül a képzési kínálatba; az érettségi rendszere folyamatosan változik, akár csak a felvételi rendszer a középiskolákba és az egyetemekre; és még sorolhatnánk az oktatási rendszert érintő gyors és gyakori változásokat. E változások még inkább a felszínre hozzák a román oktatási rendszer problémáit, ellentmondásait; ugyanakkor e változások elbizonytalanítják a diákokat, a szülőket, az oktatási szakembert, a pedagógust. A pedagógus olykor már nem is tudja, hogyan viszonyuljon az újításokhoz, mert mire beépülhetne az oktatási gyakorlatba a reform, máris újabb változással kell szembesülnie.

Péter Lilla könyve a pedagógusok egy csoportjának, a kisebbségi oktatás tanítóinak viszonyulását mutatja be a közoktatási reformhoz. A kötet főcíme nagyon találó: a „reform és visszhangok” arra enged következtetni, hogy a bevezetett közoktatási reformnak erősebb-gyengébb, hangosabb-halkabb, hosszan kitartó-gyorsan elharapott visszhangjai, továbbcsengései lehetnek. A reform-visszhangokat bemutató tudományos igényű munkát hasznosan forgathatják az oktatáspolitikusok és oktatáskutatók, oktatási szakemberek, a pedagógusképzésben résztvevő oktatók, a gyakorló pedagógusok, a pedagógusi pályára készülők; mindazok, akik hisznek abban, hogy az oktatás megújítható – s akár meg is próbálnak tenni valamit az oktatás megújításért az osztályteremben, az oktatási intézményben vagy az oktatási rendszer különböző szintjein. A közoktatási reformot taglaló pedagógiai szakkönyv nyelvezete tudományos igényű, a szerző széles körű szakirodalmi tájékozottságról tesz tanúságot; a kötet végén a felhasznált szakirodalmi jegyzék segítséget nyújthat a további tájékozódáshoz, az oktatási reform témájában való elmerüléshez.

A kötet három tömbre tagolható: az első tömb az oktatási reformokat mutatja be az oktatás rendszerszemléletű megközelítéséből kiindulva a tanári szakmát érintő alapvető kérdésekig; a második tömb a romániai közoktatás változásait, a harmadik pedig a romániai közoktatási reform fogadtatását, emeli a figyelem középpontjába egy empirikus vizsgálat tükrében.

Az első tömbben ízelítőt kapunk az oktatás rendszerelméleti megközelítéséből és az oktatási rendszerek szabályozásából, irányításából. A hangsúly természetesen az oktatási rendszerek megújulására, a nagybetűs REFORMRA fektetődik, az olvasó megismerkedhet a változásokra vonatkozó alapvető elméletekkel: a Coombs-féle kibernetikai modellel, az Etzioni-féle vezetéselmélettel, Archer stop-go modelljével, a szervezetfejlesztési modellel, stb. A változások okait és formáit taglalva a szerző bemutatja mind a külső, mind a belső okokat, s rávilágít az európai oktatásügyi változások közös/hasonló irányvonalaira az utóbbi évtizedekben. A figyelmes olvasó szembesülhet a centralizáció-decentralizáció kettősségével az oktatás megreformálásával illetően a Halász-féle többdimenziós modell révén. A tantervi szabályozás kétpólusúvá

válása indokoltá teszi, hogy e tömbben kiemelt szerepet kapjon a tartalmi szabályozás kérdésköre is: a szerző tudományos alapossággal körülhatárolja a tanterv fogalmát és típusait, s összefoglalja a tantervi reformok főbb irányvonalait is. Az olvasó tudatosíthatja a tantervi változás, innováció, reform és elmozdulás közötti finom különbségeket, s megismerheti a tantervi reformokat elindító sokrétű okokat és feltételeket, illetve a kirajzolódó reformtendenciákat. A fejezetből nem marad ki a pedagógusok és az oktatási reform kapcsolatának taglalása sem, a könyv szerzője kihangsúlyozza a szakmai professzionalizáció lehetőségét és szükségességét.

A második tömb a romániai közoktatási változásokat helyezi a vizsgálódás középpontjába. A szerző alapos, mélyreható dokumentálódás után ismerteti meg az olvasót a reform-előzményekkel, s reális képet fest a romániai oktatás válsághelyzetéről, mely az oktatáspolitikát, az önismeret, a megismerés és a kompetenciák, az emberi erőforrás, az oktatásszabályozás, az anyagi és tervezés területein valósul meg (Péter 2012. 52). Az olvasó kritikai tükörben ismerheti meg a román oktatásügyi változások főbb szakaszait: a proklamált reform, a populista reform, a reform kiterjesztési szakaszát. Akárcsak az előbbi általános fejezetben, itt is kiemelt teret kap az oktatás tartalmi szabályozása, megismerkedhetünk a romániai közoktatás tartalmi szabályozásainak változásával, s kísérletet olvashatunk e változások szakaszolására. A szakaszolási kísérletet olvasva az az érzésünk támad, hogy egy még le nem zárt folyamatról van szó, mivel folyamatosan az átmeneti időszakban érezzük magunkat. Részletes elemzést olvashatunk a tartalmi tervezés szintjeiről és lehetőségeiről, nagyon részletes, aprólékos az elemzés a romániai alaptantervre, a pedagógiai programra és helyi tantervekre vonatkozóan. A tömb végén a szerző felvázolja a pedagógusok helyzetét az oktatásügyi változások folyamatában, kihangsúlyozva, hogy a pedagógustársadalomnak szembe kell néznie az oktatáson belüli felelősségrendszer átalakulásával. Reális elemzést olvashatunk a szerző tollából a pedagógusok tantervi önállóságára vonatkozóan.

A harmadik, terjedelmesebb tömb az empirikus vizsgálatot mutatja be a kutatómódszertani előírásoknak megfelelően. Noha a vizsgálat mintegy tíz évvel ezelőtt készült (a 2002/2003-as tanévben), következtetései a jelenlegi pedagógustársadalomra, oktatási helyzetre is érvényesek. A vizsgálat problémakérdése, hogy a romániai oktatásügyi változások milyen hatást gyakoroltak a romániai magyar pedagógusokra, kiemelten a Hargita megyei magyar tanítóokra. A kutatás módszere a kérdőíves felmérés volt. A szerző a vizsgálat eredményeit jól megválasztott csomópontokba foglalva mutatja be, a főbb csomópontok a következők: az oktatási reform a tanítók szemszögéből, javaslatok a közoktatás helyzetének javítására, a tantervi szabályozás (kitérve a szabályozás változásaira, a választható tantárgyakra, a rugalmas órakeretre, az alternatív tankönyvekre), iskolai munka és szakmai önkép, szakmai tevékenység értékelése, a pedagógusok társadalmi megbecsültsége. A bemutatott empirikus vizsgálat végkövetkeztetése, hogy az oktatási reformok jelentős mértékben meghatározzák a rendszerben lévők tevékenységét és helyzetét. Bár a romániai oktatáspolitikát több ponton is nehezíti a pedagógusok tevékenységét, a reform pozitív vonzatai jelentősek. A kutató állásfoglalása szerint a román tantervi szabályozás illeszkedik az európai irányvonalakhoz, a vizsgált Hargita megyei pedagógusok saját bevallásuk szerint szembe tudnak nézni saját tantervi önállóságuk kihívásaival (Péter 2012. 52). Ez az optimista következtetés lehet az alapja annak, hogy az újabb és újabb változásokkal is szembe tudnak nézni a pedagógusok az oktatási reform továbbra is átmeneti időszakában.

Péter Lilla könyve befejezésében a romániai oktatásügy mélyreható ismerete és empirikus vizsgálata tükrében azt a meggyőződését fogalmazza meg, hogy a pedagógusok helyzetében és szakmai-társadalmi megbecsültségében jelentős változásokat a pedagógusképzési és -továbbképzési rendszer, valamint a pedagógusok szakmai értékelésének megújítása hozhat. A vizsgálat óta már változott a pedagógusképzési rendszer a Bologna-folyamat romániai implementációját követően, a pedagógusképzési rendszer is folyamatos átalakításokon ment keresztül; e változások hatékonyságát újabb oktatás- és pedagóguskutatások eredményei állapíthatják majd meg, melynek ösvényét e bemutatott munka már markánsan kijelölte.

Felhasznált irodalom

Péter Lilla (2012): *Reform és visszhangok. A közoktatási reform fogadtatása romániai magyar pedagógusok körében*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.

Szerző

Stark Gabriella, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet, Szatmárnémeti Kihelyezett Tagozat. Email: ngabriella77@gmail.com.